

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Remissyttrande avseende Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40), dnr S2023/02794

Förvaltningsrätten i Luleå har följande synpunkter på förslagen i det remitterade materialet.

Övergripande synpunkter

Förvaltningsrätten anser att utgångspunkterna för förslagen i stort är rimliga men att en del av konsekvenserna är svåra att överblicka. Flera av förslagen kan göra barn mer delaktiga i domstolsprocesser men domstolen vill därvid inflika att detta inte alltid är det bästa för barnet. Barnets behov av skydd i detta avseende bör därför också beaktas vid eventuellt genomförande av förslagen.

9.4.2 Rätt till offentligt biträde för barn i mål om umgängesbegränsning med mera

Förvaltningsrätten anser att det finns risk för obalans i processen mellan parterna om barn, men inte deras vårdnadshavare, ges rätt till offentligt biträde. Det bör därför övervägas om vårdnadshavare också ska ges rätt till offentligt biträde.

9.4.7 Rättigheterna vid vård enligt LPT förstärks för barn under 15 år

Förslaget innebär att vårdnadshavare till barn under 15 år i mål enligt LPT varken ska ha ställning som part eller företrädare barnet. Förvaltningsrätten anser att detta ger upphov till frågor om t.ex. vårdnadshavares möjlighet till insyn och om de ska underrättas om att en muntlig förhandling ska hållas. Vårdnadshavares ställning behöver därför klargöras ytterligare.

9.4.8 Stärkt rätt att höras i domstol för barn under 15 år i mål enligt LPT, LVU och socialtjänstlagen

Förvaltningsrätten delar utredningens uppfattning att kravet på ”nytta för utredningen” i 44 § LPT bör tas bort. Förvaltningsrätten anser dock att det är tveksamt om den föreslagna huvudregeln att barn under 15 år i berörda mål bör höras när de vill det, kommer att uppnå sitt syfte.

Den avvägning som ska göras när ett barn under 15 år vill höras vid en muntlig förhandling är svår och oförutsägbar och ska dessutom göras under tidspress då det är fråga om mål med skyndsamhetskrav och tidsfrister. Domstolen torde därför i många fall komma att bedöma att barnet kan antas ta skada och därför neka hörande av barnet. Detta även med beaktande av de olika formerna för deltagande vid förhandling eftersom det är svårt för domstolen att förutse alla de situationer och frågeställningar som kan uppkomma vid förhandlingen. Det kan även vara svårt att bedöma om det verkligen är barnets egen önskan att höras då domstolen har begränsade möjligheter att försäkra sig om att barnet kan göra ett välgrundat ställningstagande utan att utsättas för påtryckningar.

I betänkandet anförs att domstolen har möjlighet att enskilt höra barnet med sitt offentliga biträde, innan en förhandling påbörjas. Det saknas dock reglering för ett sådant förfarande. Ett sådant förfarande kräver betydligt fler överväganden om bland annat dokumentation och partsinsyn som inte närmare klargjorts. Vidare anförs i betänkandet att barns hörande ska ske på ett barnanpassat sätt, utifrån barnets individuella förutsättningar. Som ovan anförts är det fråga om mål med skyndsam handläggning och lagstadgade tidsfrister och domstolens möjligheter att göra sådana omfattande anpassningar är enligt domstolens mening mycket begränsade.

Förvaltningsrätten kan mot denna bakgrund inte tillstyrka förslaget i dess nuvarande form.

9.4.9 Barns rätt till information om beslut och överklagande enligt LPT och LVU förtydligas, 9.4.10 Skyldigheten att ge information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU och socialtjänstlagen

Förvaltningsrätten förutsätter att de föreslagna skyldigheterna kan uppfyllas genom att barnet ges information genom t.ex. offentligt biträde och ställföreträdare. Hur domstolen annars ska gå till väga framgår inte av betänkandet och behöver i så fall klargöras.

9.4.12 Offentligt biträde i vissa situationer för barn som är föremål för beslut om placering enligt socialtjänstlagen

Förvaltningsrätten anser att förhållandet mellan de föreslagna bestämmelserna och frågan om samtycke enligt 1 § LVU behöver klargöras.

14.3.2 Åtgärder i svensk lagstiftning med mera

Förvaltningsrätten anser att förslagen i dess nuvarande form torde leda till en viss ökad måltillströmning hos berörda domstolar. Fram för allt kommer handläggningen av målen kräva betydligt fler svåra överväganden och därför bli betydligt mer arbetskrävande. Det är därför mycket tveksamt om utredningens bedömning av effekterna för berörda domstolar är riktig.

Övrigt

Förvaltningsrätten har i övrigt inte några synpunkter på det remitterade materialet.

Detta remissyttrande har beslutats av lagmannen Victoria Bäckström. I handläggningen har även förvaltningsrättsfiskalen Olle Hansen Ölmedal deltagit.

Luleå som ovan

Victoria Bäckström